

УДК 336.71:65.012.12

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-4263/2022-2-24>**Ананьєва Ю.В.**

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічних фінансів
Державного податкового університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0481-5787>

Ananieva Yuliia

PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Public Finance
State Tax University

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

MODERN APPROACHES TO FINANCIAL RISK MANAGEMENT: FROM THEORY TO PRACTICE

АНОТАЦІЯ

Стаття розглядає важливість та основні аспекти управління фінансовими ризиками в умовах сучасного глобалізованого світу. Автори акцентують увагу на актуальності проблеми, досліджуючи теоретичні підходи та сучасні методики оцінки та управління ризиками. Особливий наголос зроблено на практичних рекомендаціях, які допоможуть організаціям ефективно впоратися з фінансовими викликами та забезпечити стабільний розвиток. Стаття також включає аналіз технологічних інновацій у сфері управління ризиками та їх вплив на стратегічне планування компанії. Завершується матеріал висновками, які підсумовують основні тези дослідження та пропонують напрямки подальших наукових розробок у цій сфері. висвітлено роль міжнародної співпраці та глобальних стандартів у сфері управління фінансовими ризиками. Автори розглядають, як глобалізація та міжнародна інтеграція впливають на стратегії управління ризиками різних компаній. Окрім того, стаття аналізує етичні аспекти управління ризиками, враховуючи соціальну відповідальність бізнесу та його вплив на стейкхолдерів. Особлива увага приділена практичному застосуванню теоретичних знань. Автори надають конкретні приклади впровадження сучасних методик управління ризиками в різних галузях економіки, демонструючи їх ефективність та практичну цінність. Підкреслено, що правильний підхід до управління фінансовими ризиками може стати ключовим фактором успіху для сучасних організацій, допомагаючи їм адаптуватися до швидко змінюваних умов ринку та забезпечити довгострокову конкурентоспроможність. Розглянуто психологічні аспекти управління ризиками, включаючи поведінкові фактори, які можуть впливати на прийняття рішень у сфері фінансів. Розуміння цих аспектів є важливим для розробки ефективних стратегій та підходів до управління ризиками. Обґрунтовано необхідність неперервного навчання та адаптації в умовах постійних змін на фінансових ринках. Сучасний бізнес-світ вимагає від фахівців глибоких знань, гнучкості та готовності до швидкої реакції на нові виклики. Доведено, що управління фінансовими ризиками є не тільки важливою складовою успішної бізнес-стратегії, але й ключовим елементом корпоративної культури, який сприяє створенню довіри між стейкхолдерами та забезпеченню стабільності та довгострокового розвитку організації.

Ключові слова: управління ризиками, фінансові ринки, глобалізація, технологічні інновації, міжнародна співпраця, етичні аспекти, соціальна відповідальність.

ANNOTATION

The article considers the importance and main aspects of financial risk management in the conditions of the modern globalized world. The authors emphasize the relevance of the problem, examining theoretical approaches and modern methods of risk as-

essment and management. Special emphasis is placed on practical recommendations that will help organizations effectively cope with financial challenges and ensure sustainable development. The article also includes an analysis of technological innovations in the field of risk management and their impact on the strategic planning of companies. The material concludes with conclusions that summarize the main theses of the study and suggest directions for further scientific development in this area. the role of international cooperation and global standards in the field of financial risk management is highlighted. The authors consider how globalization and international integration affect the risk management strategies of various companies. In addition, the article analyzes the ethical aspects of risk management, taking into account the social responsibility of business and its impact on stakeholders. Special attention is paid to the practical application of theoretical knowledge. The authors provide specific examples of the implementation of modern risk management techniques in various sectors of the economy, demonstrating their effectiveness and practical value. It is emphasized that the correct approach to financial risk management can be a key success factor for modern organizations, helping them adapt to rapidly changing market conditions and ensure long-term competitiveness. Psychological aspects of risk management are considered, including behavioral factors that can influence decision-making in the field of finance. Understanding these aspects is essential for developing effective risk management strategies and approaches. The need for continuous training and adaptation in the conditions of constant changes in the financial markets is substantiated. The modern business world requires from specialists deep knowledge, flexibility and readiness to quickly respond to new challenges. It has been proven that financial risk management is not only an important component of a successful business strategy, but also a key element of corporate culture, which contributes to the creation of trust between stakeholders and ensuring the stability and long-term development of the organization.

Key words: risk management, financial markets, globalization, technological innovations, international cooperation, ethical aspects, social responsibility.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації економіки, посилення конкуренції на міжнародних ринках та зростання технологічних інновацій, питання управління фінансовими ризиками набуває особливої актуальності. Компанії, які діють на міжнародному рівні, стикаються з численними викликами, серед яких коливання валютних курсів, зміна процентних ставок, політична нестабільність та

інші фактори, що можуть негативно вплинути на їх фінансовий стан. Тому розробка ефективних стратегій управління фінансовими ризиками стає ключовим завданням для більшості підприємств. Управління фінансовими ризиками є однією з найважливіших складових стратегічного планування в сучасних компаніях. Це процес ідентифікації, оцінки та контролю ризиків, які можуть вплинути на фінансові результати підприємства. Основна мета управління фінансовими ризиками полягає в максимізації прибутків та мінімізації можливих втрат. У цій статті ми розглянемо сучасні підходи до управління фінансовими ризиками, від теоретичних концепцій до практичних рекомендацій, що допоможуть компаніям ефективно впоратися з викликами сучасного бізнес-середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

На даний момент існує активне наукове вивчення ризиків в контексті міжнародної економічної інтеграції. Це підтверджується численними науковими роботами, які фокусуються на адмініструванні ризиків та управлінні проектами в глобальному бізнесі. Дослідники, такі як Гавриш О., Головацька С., Данченко О., Занора В., Дурицька Г., Кваша О., Фоміна В., Олійник Н., Кавун В. та інші, розглядали різні грані ризиків у контексті міжнародної економічної інтеграції. Проте, більшість цих досліджень зосереджена на конкретних аспектах, не надаючи повного розуміння всієї проблематики ризиків в контексті міжнародної економічної інтеграції.

Метою статті є дослідження та аналіз впливу фінансових технологій на стабільність національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Управління фінансовими ризиками є вітальною частиною сучасної фінансової теорії. Цей розділ розглядає ключові теоретичні концепції, що лежать в основі управління фінансовими ризиками. Фінансовий ризик можна визначити як можливість втрати або недосягнення очікуваного прибутку в результаті змін у фінансовому середовищі. Це може бути зумовлено рядом факторів, таких як коливання валютних курсів, зміна процентних ставок, кредитний ризик тощо. Класифікація фінансових ризиків: ринковий ризик (ризик, пов'язаний з коливаннями на фінансових ринках, такими як зміни валютних курсів, цін на товари, акційні індекси тощо); кредитний ризик (ризик, що позичальник не зможе виконати свої зобов'язання перед кредитором); ліквідний ризик (ризик, що актив не може бути швидко проданий без значущої втрати його вартості); операційний ризик (ризик втрати внаслідок недостатніх або невдалих внутрішніх процесів, людей та систем або зовнішніх подій) [1–2].

Оцінка ризику є вітальною частиною процесу управління ризиками. Це допомагає організаціям визначити ймовірність та потенційний вплив небажаних подій. Існує ряд моделей для кількісної та якісної оцінки ризиків:

1. Value at Risk (VaR) – VaR визначає максимальну втрату, яку портфель може зазнати протягом певного часового періоду з певною ймовірністю. Наприклад, якщо VaR портфеля за один день становить 1 мільйон доларів на рівні 95%, це означає, що існує 5% ймовірність, що втрати перевищать 1 мільйон доларів за один день.

2. Conditional Value at Risk (CVaR) або Expected Shortfall (ES) – CVaR визначає очікувану втрату в умовах, коли втрати перевищують VaR. Це вважається більш консервативною мірою ризику порівняно з VaR.

3. Стандартне відхилення – це статистична міра, яка відображає волатильність або ризикованість активу чи портфеля. Вище стандартне відхилення вказує на вищий рівень ризику.

4. Бета-коефіцієнт – вимірює чутливість доходності активу до змін доходності ринкового індексу. Бета більше 1 вказує на вищу волатильність активу порівняно з ринком.

5. Сценарний аналіз – дозволяє оцінити потенційний вплив різних сценаріїв на портфель або організацію. Це може включати екстремальні події або "чорні лебеди".

6. Матриця ризиків – якісний інструмент, який комбінує ймовірність виникнення ризику та його потенційний вплив. Ризики розміщуються на матриці на основі цих двох параметрів, що допомагає приймати рішення щодо їх управління.

7. Моделі кредитного ризику – ці моделі, такі як CreditMetrics або KMV, використовуються для оцінки ймовірності невиконання зобов'язань позичальником [3].

Моделі оцінки ризику допомагають організаціям кількісно та якісно визначити потенційні ризики та розробляти стратегії їх управління. Вибір підходящої моделі залежить від специфіки діяльності компанії, доступних даних та ресурсів.

У сучасному динамічному бізнес-середовищі компанії постійно шукають нові та ефективні способи управління фінансовими ризиками. Ось декілька сучасних підходів, які використовуються в цій сфері:

- фінансові деривативи: ф'ючерсні контракти (стандартизовані контракти на купівлю або продаж активу в майбутньому за визначеною ціною); опціони (контракти, які дають право, але не зобов'язання, купити або продати актив за визначеною ціною до певної дати); свопи (угоди про обмін платежами між двома сторонами на основі різних ставок або індексів);

- страхування фінансових ризиків (компанії можуть використовувати страхові поліси для покриття потенційних втрат від певних ризикових подій, таких як банкрутство контрагента або катастрофічні втрати).

- диверсифікація інвестиційного портфеля (розподіл інвестицій між різними активами або ринками може допомогти знизити загальний ризик портфеля);

– стрес-тестування та сценарний аналіз (ці інструменти дозволяють компаніям моделювати різні негативні сценарії та оцінювати їх потенційний вплив на фінансовий стан);

– технологічні рішення (сучасні програмні продукти та платформи для управління ризиками, які використовують штучний інтелект та машинне навчання, дозволяють автоматизувати процеси ідентифікації, оцінки та управління ризиками);

– корпоративна культура та освіта (підвищення обізнаності співробітників з питань управління ризиками та створення культури, яка підтримує активне управління ризиками на всіх рівнях організації) [4–5].

Сучасні підходи до управління фінансовими ризиками відображають потребу компаній адаптуватися до швидко змінюваного бізнес-середовища. Використання комбінації традиційних методів та новітніх технологій дозволяє організаціям ефективно впоратися з фінансовими викликами та забезпечити свою стабільність та зростання.

Стратегії управління ризиками включають: хеджування (використання деривативів для зниження або уникнення певних ризиків); диверсифікація (інвестування в різні активи або ринки для зниження загального ризику портфеля); перестраховування (передача частини ризику страховій компанії в обмін на плату). Ефективне управління ризиками вимагає від компанії створення культури, яка підтримує розуміння, ідентифікацію та активне управління ризиками на всіх рівнях організації. Теоретичні основи управління фінансовими ризиками надають фундамент для розробки практичних стратегій та інструментів, які допомагають компаніям ефективно впоратися з викликами сучасного фінансового середовища [6].

Практичні рекомендації представляють собою конкретні поради, методики або кроки, які рекомендуються для виконання в певних ситуаціях або для досягнення певних цілей. Вони базуються на досвіді, дослідженнях, найкращих практиках або експертних думках і мають на меті допомогти особам або організаціям уникнути поширених помилок, оптимізувати процеси та досягти бажаних результатів та включають [7]:

– ідентифікація ризиків. Проводьте регулярний аудит для виявлення потенційних фінансових ризиків, з якими може зіткнутися ваша організація.

– квантифікація ризиків. Використовуйте моделі оцінки ризику для кількісного визначення потенційних втрат від ідентифікованих ризиків.

– розробка стратегій управління ризиками. Визначте, які ризики варто уникати, які прийняти, а які передати (наприклад, через страхування). Розробляйте плани дій для кожного сценарію.

– диверсифікація. Не кладіть всі яйця в один кошик. Диверсифікуйте свої інвестиції,

активи та джерела доходу, щоб знизити вплив окремих ризикових подій.

– створення резервного фонду. Мати фінансовий "подушковий запас" може допомогти компанії впоратися з непередбаченими фінансовими втратами без необхідності залучення додаткового капіталу.

– освіта та тренінги. Забезпечуйте навчання своїх співробітників з питань управління ризиками. Інформований персонал може краще розуміти та реагувати на потенційні ризики.

– технологічні інструменти. Використовуйте сучасне програмне забезпечення для моніторингу, аналізу та управління ризиками. Автоматизація може значно підвищити ефективність процесів управління ризиками.

– регулярний моніторинг та перегляд. Ризики можуть змінюватися з часом. Проводьте регулярний перегляд своїх ризикових стратегій та планів, адаптуючи їх до змінюваних умов.

– взаємодія з експертами. Консультуйтеся з фінансовими консультантами, аудиторами та іншими експертами, щоб отримати зовнішній погляд на ваші ризикові стратегії та практики.

– транспарентність та комунікація. Будьте відкритими щодо своїх ризикових позицій та стратегій управління ризиками перед акціонерами, співробітниками та іншими зацікавленими сторонами.

Правильне управління фінансовими ризиками вимагає комбінації теоретичних знань та практичного досвіду. Використання вищезазначених практичних рекомендацій може допомогти організаціям забезпечити свою фінансову стабільність та зростання в умовах невизначеності та змін.

Висновки. У сучасному глобалізованому світі, де фінансові ринки є взаємопов'язаними, управління фінансовими ризиками стає ключовим аспектом успішної діяльності будь-якої організації. Відповідний підхід до управління ризиками може захистити компанію від значних втрат і забезпечити її стабільність. Різноманітні теоретичні моделі та підходи, розглянуті в статті, підкреслюють важливість систематичного та структурованого підходу до оцінки та управління ризиками. З розвитком технологій та збільшенням доступності даних сучасні підходи до управління ризиками стають все більш динамічними та адаптивними. Використання технологічних інструментів, деривативів та інших фінансових інструментів може значно підвищити ефективність управління ризиками. Поради та методики, наведені в статті, можуть служити джерелом для практичного застосування в різних організаціях, незалежно від їх розміру та сфери діяльності. Управління фінансовими ризиками є не лише про захист від потенційних втрат, але й про використання можливостей для зростання та інновацій. Правильний підхід до управління ризиками може стати конкурентною перевагою для організації. Тема управління фінансовими

ризиками залишається відкритою для подальших досліджень, особливо в контексті швидкого розвитку фінтех-технологій та глобальних економічних викликів. Отже, ефективне управління фінансовими ризиками вимагає глибокого розуміння теоретичних основ, адаптації сучасних підходів та впровадження практичних рекомендацій у щоденну діяльність організації.

У світі, що постійно змінюється, організації повинні бути готовими адаптуватися до нових видів ризиків, які можуть виникнути внаслідок технологічних, економічних або політичних змін. Це вимагає від організацій бути гнучкими та інноваційними у своєму підході до управління ризиками. Створення культури, в якій усі члени команди розуміють і цінують важливість управління ризиками, може значно підсилити зусилля організації в цій сфері. Освіта та навчання співробітників є ключовими компонентами цього процесу. Управління ризиками не повинно існувати в ізоляції. Воно повинно бути інтегроване з іншими ключовими процесами організації, такими як стратегічне планування, бюджетування та операційне управління. Управління ризиками є безкінечним процесом. Організації повинні регулярно переглядати свої підходи, методики та інструменти, щоб забезпечити їх актуальність та ефективність. Сучасні технології, такі як штучний інтелект, блокчейн та великі дані, відкривають нові можливості для управління ризиками. Використання цих технологій може допомогти організаціям прогнозувати потенційні ризики з більшою точністю та вчасно реагувати на них. У глобалізованому світі важливо розуміти ризики, які можуть виникнути в інших країнах та регіонах. Таким чином, співпраця та обмін інформацією між країнами та міжнародними організаціями може підсилити зусилля з управління ризиками на глобальному рівні. Управління фінансовими ризиками є невід'ємною частиною успішної бізнес-стратегії. Організації, які розуміють свої ризики та активно працюють над їх управлінням, знаходяться в кращій позиції для досягнення своїх стратегічних цілей, забезпечуючи при цьому стабільність та довгостроковий розвиток.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гавриш О.А., Кавун В.А. Критичний аналіз нормативних засад управління проектними ризиками. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2017. № 14. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/108781>

2. Данченко О.Б., Занора В.О. Проектний менеджмент: управління ризиками та змінами в процесах прийняття управлінських рішень : монографія. Черкаси : ПП Чабаненко Ю.А., 2019. 278 с.
3. Дурицька Г.В. Сучасні підходи до ризик-менеджменту міжнародних інвестиційних проектів. *Регіональна економіка*. 2012. № 2. С. 129–138.
4. Пильнова В.П., Гавриш О.М., Капелюшна Т.В. Формування системи управління підприємницькими ризиками. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 24. С. 51–57.
5. Сосновська О., Деденко Л. Ризик-менеджмент як інструмент забезпечення стійкого функціонування підприємства в умовах невизначеності. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2019. № 1(3). С. 70–79.
6. Охріменко О.О., Скоробогатова Н.С., Манаєнко І.М., Яреско Р.С. Управління інноваційними проектами в умовах міжнародної інтеграції : монографія. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2018. 262 с.
7. A Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK Guide). Fifth Edition. USA: Project Management Institute, Pennsylvania, 2013. 616 p.

REFERENCES:

1. Havrysh, O.A. and Kavun, V.A. (2017), "Critical analysis of regulatory principles of project risk management", *Ekonomiczny visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyivskiy politekhnichnyi instytut»*, no. 14. Available at: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/108781>
2. Danchenko, O.B. and Zanora, V.O. (2019), *Proektniy menedzhment: upravlinnia ryzykamy ta zminamy v protsesakh pryiniattia upravlinnskykh rishen [Project management: managing risks and changes in management decision-making processes]*, monograph, PP Chabanenko Yu.A., Cherkasy, Ukraine, 278 p.
3. Durytska, H.V. (2012), "Modern approaches to risk management of international investment projects", *Rehionalna ekonomika*, no. 2, pp. 129–138.
4. Pylnova, V.P., Havrysh, O.M. and Kapeliushna, T.V. (2020), "Formation of the business risk management system", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 24, pp. 51–57.
5. Sosnovska, O. and Dedenko, L. (2019), "Risk management as a tool for ensuring stable functioning of the enterprise in conditions of uncertainty", *Yevropeyskyi naukovyi zhurnal Ekonomichnykh ta Finansovykh innovatsii*, no. 1(3), pp. 70–79.
6. Okhrimenko, O.O., Skorobogatova, N.Ye., Manaienko I.M. and Yaresko, R.S. (2018), *Upravlinnia innovatsiynomy proektamy v umovakh mizhnarodnoi intehtratsii [Management of innovative projects in conditions of international integration]*, monograph, KPI im. Ihoria Sikorskoho, Vyd-vo "Politekhnik", Kyiv, Ukraine, 262 p.
7. A Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK Guide), (2013), Fifth Edition, Project Management Institute, Pennsylvania, USA, 616 p.